

Asia: VN/34059/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi toisen asteen koulutuksen kehittämishankkeeseen liittyvistä säädösmuutoksista

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian lausunto toisen asteen koulutuksen kehittämishankkeeseen liittyvistä säädösmuutoksista

Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia (jatkossa Gradia) kiittää mahdollisuudesta lausua toisen asteen kehittämishanketta koskevaan hallituksen esityksen luonnokseen liittyen.

Yleistä

Gradia kannattaa lämpimästi esityksen tavoitetta ammatillisen ja lukiokoulutuksen yhteistyön vahvistamisesta. Gradialla on pitkä kokemus koulutusmuotojen yhteistyön edistämisestä, sillä Gradia on vastannut sekä ammatillisen että lukiokoulutuksen järjestämisestä vuodesta 2010 lähtien Jyväskylän kaupungissa. Gradia näkee, että molempia koulutusmuotoja tulee edelleen kehittää itsenäisinä koulutusmuotoja niiden kehittämistarpeista lähtien.

Hallituksen esityksen perusteluosiossa kiinnitetään huomiota koulutusjärjestelmän haasteisiin kuten väestökehitykseen ja väestön koulutus- ja osaamistason laskuun. On kuitenkin vaikea nähdä esitettyjen toimenpiteiden vaikutusta näihin haasteisiin, vaikka ymmärrettävästi esitys onkin vasta ensimmäinen osa laajempaa toisen asteen koulutuksen kehittämishanketta.

Tosiasioiden tunnustaminen ikäluokkakehityksessä on realismia: viime vuonna 2021 syntyneet siirtyvät toiselle asteelle 2037, joten tiedämme hyvin tarkkaan 2030-loppupuolella tarvittavan

opiskelijapaikkamäärän nuorten toisen asteen koulutuksessa. Koulutettavien nuorten määrä on muualla kuin Uudellamaalla keskimäärin 25 % pienempi kuin tällä hetkellä. On täysin selvää, että nykyistä pirstoutunutta järjestäjäjärkennettä ei ole kansantaloudellisesti kestävä ylläpitää ikäluokkien pienentyessä näin merkittäväällä tavalla. Kansallisella ohjauksella olisi aloitettava pikaiset ja ennakoivat toimet järjestäjäjärkenteen kantokyvyn vahvistamiseksi, jotta laadukkaan koulutuksen saatavuus ja saavutettavuus varmistetaan myös tulevaisuudessa.

Toisen asteen koulutuksen kehittämisen rinnalla Gradia pitää tärkeänä, että perusasteen koulutuksen resursointia vahvistetaan niin, että jokainen toiselle asteelle siirtyvä oppivelvollinen omaa perusvalmiudet kouluttautua työelämään ja jatko-opintoihin toisen asteen koulutuksen aikana.

Lausunnolla olevan hankkeen aikataulu on ongelmallinen, sillä se ei mahdollista ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän kehittämistä kokonaisuutena. Edellisten toisen asteen koulutukseen kohdistuneiden muutosten, kuten oppivelvollisuuden laajentamisen ja maksuttoman toisen asteen koulutuksen vaikutusten toiminnallinen ja taloudellinen arviointi on edelleen kesken. Useiden päällekkäisten muutosten toteutus tekee vaikutusten arvioinnin ja korjaustarpeiden hahmottamisen erittäin vaikeaksi. Gradia näkee tärkeänä, että ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän muutos tehdään kokonaisuutena riittävän valmistelun pohjalta kiirehtimättä. Valmistelun pohjaksi tarvitaan riittävä tietopohja sekä kattavampi kokonaisnäkemys toisen asteen koulutuksen muutostarpeista. Asiassa ei tule kiirehtiä vain hallituskauden vaihtumisen vuoksi, sillä osittaiset muutokset jättävät koulutuksen järjestäjät ennakoimattomaan tilanteeseen.

Kommentit keskeisiin ehdotuksiin:

4.1.1. Opintojen yhdistäminen, kaksoistutkinto ja yhdistelmäopinnot

Gradia on Suomen vetovoimaisimpia ammatillisen perustutkinnon ja ylioppilastutkinnon samanaikaisen suorittamisen eli ns. kaksoistutkinnon järjestäjiä yli 400 vuotuisella opiskelijalla. Gradialla on kaksoistutkinnon toteuttamiseksi selkeät toimintamallit lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen yhteistyönä.

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen ristiinopiskelun kehittäminen on kannatettava asia. Kaksoistutkinnon eriyttäminen omaksi kokonaisuudeksi lainsäädännössä ei Gradian näkemyksen mukaan ole kuitenkaan kannatettavaa. Kaksoistutkinnon lisääminen yhteishaun valintakohteeksi voisi aiheuttaa vääriä ja epärealistisia valintoja, mikä näkyisi keskeyttämisenä ja hallinnollisen työn sekä opinto-ohjauksen tarpeen lisääntymisenä. Samoin se voisi lisätä eriarvoisuutta hakijoiden välillä, mikäli kaksoistutkinto on hakukohteena koulutuksen järjestäjän harkinnan mukaan joillakin koulutuksen järjestäjillä.

Ennen lainsäädännön mahdollisia muutoksia tulisi arvioida kahden tutkinnon suorittamisen toimivuutta nykymallissa ja ennen kaikkea mitä syitä suoritettujen kaksoistutkintojen määrän laskuun liittyy. Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden mahdollisuus suorittaa kaksoistutkinto kaventui ylioppilastutkintouudistuksen myötä, kun tutkintoon sisältyvien kokeiden vähimmäismäärä nousi viiteen. Kaksoistutkinnon vetovoiman lisäämiseksi tulisi arvioida voisiko kaksoistutkinnossa ammatillinen perustutkinto korvata yhden pakollisen ylioppilaskokeen. Gradian pitkän kokemuksen perusteella on vaikea nähdä, että valinnan tekeminen yhteishaussa lisäisi tutkinnon vetovoimaa ja sen suorittamista. Mikäli kaksoistutkinto kuitenkin lisätään hakukohteeksi, on huolehdittava, että opiskelija voi siirtyä suorittamaan kaksoistutkinto myöhemmin opintojen aikana, vaikka opiskelija ei olisi yhteishaussa hakenut kaksoistutkintoon.

Gradia näkee tärkeänä, että myös lukiokoulutuksen opiskelijoiden tietämystä ristiinopiskelusta sekä lukio-opintojen ja ammatillisten opintojen yhdistämisestä lisätään. Ammatillisen koulutuksen tutkinnon osien suorittamisesta osana lukiokoulutusta tulisi tehdä kannustavaa opiskelijalle sekä koulutuksen järjestäjälle. Ammattiosaaminen lisäisi ylioppilaiden jatko-opintovalmiuksia ja -varmuutta.

Ammatillisen perustutkinnon laajentaminen

Gradia kannattaa ammatillisen perustutkinnon laajentamismahdollisuutta. Opintojen laajentamisen mahdollisuus ammatillisissa perustutkinnoissa yli 180 osaamispisteen tukee korkeakoulupolkuopintojen kautta jatko-opintoihin sijoittumista sekä ammatillisten täydentävien tutkinnon osien kautta entistä sujuvampaa työllistymistä. Tämä vähentää myös koulutuksen järjestäjän hallinnollista työtä. On kuitenkin tarpeellista väljentää laajentamismahdollisuutta 45 osaamispisteeseen, jotta mahdollistetaan kaikkien, laajempienkin tutkinnonosien suoritusmahdollisuudet opiskelijan kiinnostuksen ja työllistymisnäkökymien mukaisesti.

Tutkinnon laajentamisesta ei tule tehdä opiskelijalle subjektiivista oikeutta, vaan koulutuksen järjestäjän tulee resurssiensa puitteissa voida päättää, missä laajuudessa se tarjoaa valinnanmahdollisuuksia opiskelijoiden henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan.

Gradia pitää tärkeänä joustavien opintopolkujen luomista ja opiskelijan ristiinopiskelua eri koulutusmuotojen välillä. Ristiinopiskelun esteet koulutusmuotojen välillä tulisi kartoittaa ja suunnata toimenpiteitä myös opintohallinnon järjestelmien yhteen toimivuuteen. Nykyisellään ristiinopiskelu edellyttää opiskelijalta itseltään sekä opiskelua mahdollistavalta koulutuksen järjestäjiltä huomattavasti ylimääräistä manuaalista hallinnointityötä.

Maksuttoman ristiinopiskelun kehittämiseksi tulisi korkeakoulujen opiskelijoiden mahdollisuuksia suorittaa ammatillisen koulutuksen tutkinnon osia joustavoittaa. Tällöin koulutustasojen välistä ristiinopiskelua olisi taloudellisesti kannustavaa kehittää molemminpuolisesti. Samoin tulisi tarkastella myös tutkinnon osia pienempien kokonaisuuksien (micro-credentials) suoritusrahoitus.

Tämä olisi oleellista korkeakouluopiskelijoiden lisäksi myös lukio-opiskelijoiden ammatillisten opintojen lisäämiseksi.

4.1.2. Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä

Gradian näkemyksen mukaan ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän mahdollisia muutoksia tulee edistää kokonaisuutena niin, että oppivelvollisten ja jatkuvan oppimisen rahoitusta kehitetään rinnakkain, ristikkäisvaikutukset huomioiden.

Gradia pitää tärkeänä, että tutkinnon osien suoritus huomioidaan jatkossakin koulutuksen järjestäjän rahoituksessa myös oppivelvollisten osalta. Kesken opintoja toiseen oppilaitokseen tai toiselle alalle siirtyvien opiskelijoiden osalta esitetty muutos olisi ongelmallinen, sillä rahoitus suoritettujen opintojen osalta jäisi aiemmalta koulutuksen järjestäjältä tai alalta saamatta. Tällöin kannustin opiskelijan ohjaamiseen hänelle paremmin soveltuvaan koulutukseen oman oppilaitoksen ulkopuolelle tai toiselle alalla todennäköisesti heikentyisi.

Oppivelvollisuuskoulutuksen ja TUVA-koulutuksen määrällisen säätelyn vapauttaminen

Gradia suhtautuu kriittisesti oppivelvollisuus- ja TUVA-koulutuksen määrällisen säätelyn vapauttamiseen. Muutoksella olisi ennakoimattomia ja mahdollisesti myös koulutuksellista tasa-arvoa vaarantavia vaikutuksia useille alueille. Erityisesti TUVA-koulutuksen määrällisen säätelyn purku aiheuttaisi rahoituksen ennakoimattomuutta ja siten lisäisi koulutuksellista epätasa-arvoa eri alueiden välillä.

Opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen järjestämisen poistaminen perusrahoituksen painotusperusteista

Gradia korostaa, että mikäli opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen järjestäminen poistetaan perusrahoituksen painotusperusteista, tulee poistaa myös sitä koskeva säätely ja koulutuksen järjestäjän velvoitteet lainsäädännöstä.

Anssi Tuominen

Kuntayhtymän johtaja

Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia

Tokila Anu
Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia